

SEBESI ISTVÁN

ÉLETÜNK A VILÁGJÁRVÁNY UTÁN

W. A. Mozart: *A varázsfuvola* – Kolozsvári Magyar Opera

Egy biztos pont mindig van a Kolozsvári Állami Magyar Operában: a kórus. Legyen az érzelmes zümmögés vagy harsány habanéra, a hangzása mindig kristálytisza, nagyon egységes, az énekkari tagok, mint egy jól működő családban, érzik, figyelik egymást, és a leghetetlenebb rendezői utasítások és bokaficamító díszletakadályok között is mindig flottul feltalálják magukat. Most éppen *A varázsfuvola* bemutatóján hol Sarastro híveiként, hol Ízisz és Ozirisz szentélyében papi karént, takarásban vagy előtérben szólalnak meg. Öröm látni, hallani a precizitásukat és profizmusukat (karigazgató: Kulcsár Szabolcs). Még nagyobb örömmel konstatáljuk, hogy az utánpótlással sincs gond. Kolozsvár Magyar Gyermekkórusa komoly szerepet kapott az előadásban, énekeseinek csilingelő hangja üdítő, színpadi jelenlétük hangsúlyos (a gyermekkar vezetője: Kálló Krisztián).

A szerepeknél már más a helyzet. Diszponáltság-, indiszponáltság-függő métier az operaénekesé. Befolyásolhatja az időjárás, a hőmérséklet, a légnyomás. Testi-lelki állapoton múlik, hogyan szól. Ha gyengébben, akkor az előadás szünetében visszhangzik a foyer a nézőtér akusztikájára vonatkozó városi legendáktól. Van, aki arra esküszik, hogy a földszint bizonyos soraiban alig hallatszik, ami a színpadon megszólal, mások a páratlan számozású karzati székekről mondják ugyanezt. De most zárva volt a büfé a premieren, tekintettel a járványügyi előírásokra. Az előadás megkezdésekor hangosbmondón elhangzott, hogy a szünetben csak az vonuljon ki, akit erre szüksége okvetlen kényszerít. Az egymás közti előírások távolságtartással. Kiürítési tervet is tudattak a nézőkkel, miszerint a végén először a hátsó sorok, majd az utánuk következők hagyják el a termet, és így tovább. Nagyon helyesen. Probléma nem is volt. Az akusztikával sem. Pontosan lehetett hallani, hogy a premier izgalmában mikor csúszik el Tamino, vagy mikor csuklik meg az Éj királynőjének hangja.

Emanuel Schikaneder többedmagával állította össze Mozart utolsó operájának librettóját. A sok változattól végül az akkoriban már létező egyiptológia ezoterikus vonalára építették fel a cselekménysort. Meseszerűsége, többretegű szimbólumrendszere, egyértelmű utalása a szabadkőművességre könyvtárnyi elemző irodalmat eredményezett az 1791. szeptember 30-i bécsi bemutató óta. Mozart nem érte meg remekműve apoteózisát, két hónappal a bemutató után elvitte a betegség. *A varázsfuvola* már az első évadban meghaladta a százas szériát, diadalmenete azóta is töretlen. Talánya még korunk nagy szellemtudósát, a társadalmi emlékezet megújító teoretikusát, az egyiptológus Jan Assmant is megihlette. 2005-ben

Mi? W. A. Mozart: *A varázsfuvola*

Hol? Kolozsvári Magyar Opera

Kik? Erdős Róbert, Gebe-Fügi Renáta, Sándor Csaba, Köpeczi Sándor, Vigh Ibolya, Fülöp-Gergely Tímea, Barabás Zsuzsa, Veress Orsolya, Peti Tamás Ottó, Kolcsár Katalin, Sipos Endre, Sándor Árpád, Bálint Zsuzsanna, Kerekes Mária-Magdolna, Kis-Lukács Bernadett és Kolozsvár Magyar Gyermekkórusának tagjai / Díszlet: Carmencita Brojboiu / Jelmez: Lucian Broscăţean / Koreográfia: Jakob Melinda / Vezényel: Selmeczi György / Rendező: Tompa Gábor

(magyarul 2012-ben) megjelent *A varázsfuvola*. *Opera és misztérium* című, nagy hatású művében az opera legfontosabb céljának a Mozart korabeli felvilágosodás eszméinek széles körű terjesztését tekinti, mint a mindenre kiterjedő egyéni és társadalmi szabadság mindenek felettiségét. Mindezt misztériumjátékkal kamuflálva. Az opera cselekményére vonatkozatható továbbá a nagy orosz filológus, Vlagyimir Jakovlevics Propp 1928-as, és azóta sem überolt, varázsmesékre adaptált harmincegy morfológiai funkciójából legalább harmincegy is. A herceg elindul, egészen bonyolult családi, érzelmi, földöntúli bonyodalmakba keveredik, próbatételek sorozatát abszolválja sikerrel, a jó és a rossz közül végül a jót választja, elnyeri szíve választottját, boldogság és öröm a jutalma stb. Mintha a mű keletkezése után bő kétszáz évvel egy hollywoodi filmforgatókönyv archetípusát olvasnánk. Izgalom, akció, hősiesség, ármaný, szerelem, váratlan fordulat, győzelem, happy end.

Kolozsváron mindezt kortárs környezetben láthatjuk. Carmencita Brojboiu díszlettervező monumentális, forgatható, betonszürke elemekből alkotott színpadi teret. Palota, szentély, zord ipari építmény, steril, klinikai hullaház egyszerre. Feltűnően sok az átállás. Ilyenkor mindig dörög. Egyszer vilámlik is. A díszletelemek alsó részén dupla ajtók. Ezekon át nagy a jövés-menés. Mintegy varázsütésre hirtelen tömegek bukkannak elő, majd ugyanúgy el is tűnnek, maguk mögött hagyva a sivár helyszínt.

Ilyen ürességbe csöppen a jó házból való úrifút hozó Tamino herceg sárkányos (az előadásban koronavírusos) kalandja után. Megmentői, az Első, Második és Harmadik dáma, a királynő udvarhölgyei (Fülöp-Gergely Tímea, Barabás Zsuzsa, Veres Orsolya) kacér delnökként búvólik az épp

magához térő főhőst. Triójuk tetszetős harmóniában szól, kiváló orgánnummal, pontos gesztusrendszerrel. A bűvös hármas szám végigkíséri az előadást. Papagenót három kéjné csábítgatja (Simina Oprean, Oana Siminic, Luțai-I. Camelia balett-táncosok). Buzgó ledérségük nem explicit, de az előadás 12 éven aluliaknak nem ajánlott. A próbatételek között a főhősöket három biztonsági őr (Ianc Florin, Kálmán Róbert, Alin Rîpă) kísérgeti látványosan, szinte tánclepésben (kor.: Jakab Melinda). Három roller is keresztülgördül a színen. Az ezüstös harántfuvola is három részére szedve érkezik mindig, ha szükség van rá. Sarastro katakombáiban három rabnő senyved (Bálint Zsuzsanna, Kerekes Mária Magdolna, Kis Lukács Bernadett), és drukkol Pamina szabadulásáért.

Selmeczi György és Szócs Géza fordításában halljuk a művet. Elsőre meglehetősen énekelhetőnek tűnik, bár a premieren a kivetített szöveghez képest néhol lekerekített az ének. Fontos időről időre újrarendezni a régi szövegeket. A mai generációk már nem értik az ötven évvel ezelőttiakat sem. Nyilván az utókor dönti el, hogy mennyire lesz frekvenciált az új fordítás.

Tamino (Erdős Róbert) érzelemdúsán kezdi keresni szíve választottját, aztán a második részben a fehér zakójával együtt valahogy belefakul a mindent uraló betonszínbe. Pamina (Gebe-Fügi Renáta) pont fordítva. Kevés levegővel indít, hogy a második felvonásra, Tamino némasági fogadalmát félreértve, már drámai magasságokban csillogjon. A próbatételeket részben kivetítve követhetjük Sarastro állófogadásán a vendégsereggel együtt. Amikor a fináléban felhangzik Ízisz templomában Mozart diadalmas életigenlése, a szerelmesek végre egymáséi lehetnek. Ezúttal a díszletelemek réseiből kialakult kereszt alatt.

Monostatos kéjsóvár szerelmesét Peti Tamás Ottó hatalmas vehemenciával adja. Energiája végtelen. Basszusának ritka finom árnyalatai vannak. Valódi színészi jelenléttel operál szerepében. Gazdája megfeddi, mire alázatosan és nagyokat pislant félre. Tudjuk, még mindig tombol benne a Pamina iránti hevület.

Sarastro szigorú patriarcháját, a nagy bölcsek mindent tudását és mindenben túl levését Köpeczi Sándor alakítja, meggyőző természetességgel. Régi közhely, hogy a prózai szere-

pek rendre kifognak az operaénekesen. Köpeczi Sándorra ez nem érvényes. Lassú, megfontolt deklamálásával Sarastro jelentőségét hangsúlyozza. Élmény figyelni főpapi attitűdjét és hallgatni határtalan basszusát.

Az előadás nagy alakítása Sándor Csaba Papagenója. Egy külvárosi bérkaszánya svihák lakójának és egy belvárosi elitképző végzősének konglomerátuma. Esik, kel, kerekesszéken pörög, négykézláb oson, szemérmes hazudozó, nyíltszívű hős, és ha kell, bármikor elájul. Mozart életörömeinek megtestesítője. Basszbaritonja csontig hatoló. Feltehetően a színház előtti Sétatéren is tökéletesen hallatszik.

Lucian Broscăţean jelmezei az előadás alaphangulatát erősítik. Posztapokaliptikus egybemosottságot ábrázolnak. Azt a világot, ahol maffiaállamokban maffiózók adják meg az irányt. Az Éj királynőjét (Vigh Ibolya) önállósult üzletasszonynak álcázza, aki leplezni igyekszik newcomer frusztrációját. A bosszúáriához ragyogó kék estélyibe burkolja, de tudja, hogy nem a ruha teszi az embert. Bátran elegyíti az ordenárét a felkapaszkodottak megvásárolt ízlésével. A nouveau riche életforma ürességével. Sok a műbőr, a műselyem, a művirág. Bőven van luxex, lamé és csillám. Még Pamina cipősarkára is jut belőle. Egy-két markáns színfolt, sálak, rojtok, kitűzők. A látvány festményszerű.

Az előadást Tompa Gábor rendezte. Láthatóan nagy szerepével. Erősen aktualizálva. Mondhatnánk, hogy túlzás, de nem az. Tudatos állampolgárokként tisztában vagyunk vele, hogy a baj nagyon nagy. Már a pompásan hangzó nyitány alatt (vezényel: Selmeczi György) vetített képes filmhíradós szüzsét látunk a közelmúlt rémségeiről (video: Radu Daniel). Kihalt világváros, bezárt templom, néma villamosmegálló, az afroamerikai George Floyd meggyilkolását követő brutális zavargások, a kolonializmust idéző emlékművek lerombolása, a Covid-19 világjárvány, a vírus leendő áldozatainak megszámlálhatatlan sírgödre. Nagy váltással az előadásban már csak a megmaradt sivárságot látjuk. A szellemiség, a kultúra, a műveltség eljelentéktelenedését. A szabad gondolkodás, az autonóm élet helyett manipuláltságot és teljes kiszolgáltatottságot. Tompa Gábor disztópikus világképe az alkotó művész segélykiáltása. Csak remélni tudjuk, hogy értő szemekre és halló fülekre talál.

László Ferenc Operettkarakterek című sorozatának befejező részét következő lapszámunkban közöljük. A szerk.

E számunk szerzői

Aradi Hanga Zsófia (1996) a PTE irodalom- és kultúratudomány mesterszakos hallgatója, Pécssett él
 Bérczes László (1951) rendező, az Ördögkatlan Fesztivál társigazgatója, Budapesten él
 Bíró Bence (1990) dramaturg, Budapesten él
 Ebner Egres Béla (1959) újságíró, Egerben él
 Hajnal Márton (1990) kritikus, Budapesten él
 Hodászi Ádám (1987) rendezőasszisztens, drámatanár, Pápán nevelkedett, Pesten él
 Jászay Tamás (1978) kritikus, a Revizor szerkesztője, Szegeden él
 K. Horváth Zsolt (1972) társadalomtörténész, kritikus, ELTE BTK, Budapesten él
 Sebesi István (1967) a BBTE színháztudomány szakos hallgatója, Kolozsváron él
 Szabó István (1950) színház-szociológus, színháztörténész, Budapesten él
 Urbán Balázs (1970) kritikus, Budapesten él